

FOLYÓIRATSZEMLE 1939.

(Rövidítések: *AB*: Archives et Bibliothèques, Paris, IV. évf., 1—3. sz. — *ABI*: Accademie e Biblioteche d'Italia, Roma, XIII. évf. — *ABM*: Archives, Bibliothèques et Musées du Belgique, Bruxelles, XVI. évf. — *B*: La Bibliofilia, Firenze, XLI. évf. — *BB*: Bulletin du Bibliophile, Paris, XVIII. évf. — *BCh*: Bibliothèque de l'École des Chartes, Paris, C. évf. — *BNy*: Bulletin of the New York Public Library, XLIII. évf., 1., 3—7., 9—12. sz. — *Bü*: Die Bücherei, Berlin, VI. évf. — *CI*: Coopération Intellectuelle, Paris, 97—102. sz. (1939.) — *FDC*: Fédération Internationale de Documentation: Communicationes, La Haye, VI. évf. — *ICI*: Informations sur la Coopération Intellectuelle, Paris, 1—2. sz. (1939.) — *L*: The Library, London, XX. évf., 1—3. sz. — *LAR*: The Library Association Record, London, XLI. évf. — *LJ*: The Library Journal, New York, LXIV. évf. — *Ph*: Philobiblon, Brünn, XI. évf., 1—6., 9—10. sz. — *ZBW*: Zentralblatt für Bibliothekswesen, Leipzig, LVI. évf.

A beszámolóban a rövidítést követő szám az idézett cikk kezdő lap-számát jelzi.)

Az 1939. évvel fennállásának 100. évéhez érkezett el a *Bibliothèque de l'École des Chartes*. A ritka jubileum alkalmából CHARLES SAMARAN hosszú tanulmányt szentel a folyóirat történetének. (BCh 257.)

1939-ben már nem jelent meg az addig LAMBERTO DONATI szerkesztésében, Vatikán-városban kiadott *Maso Finiguerra*. A rendkívül értékes, elsősorban művészi szempontú folyóirat mindössze kétéves multra tekinthet vissza.

Az év folyamán a párizsi *Coopération Intellectuelle* ebben a formájában megszűnt és új oldalszámozásba kezdve, *Informations sur la Coopération Intellectuelle* címen indult újra 1939-ben, ugyancsak Párizsban.

1. A háború és a könyvtár.

Az Európában néhány éve folyó háborúskodások a könyvtárat is rendkívüli helyzet elé állították, igen sokszor rendkívüli állapotba hozták. Az 1939. évi folyóiratirodalom sűrűn foglalkozik a felmerült háborús könyvtári kérdésekkel. A fontosabb cikkekről alább adunk áttekintést:

M. GODET: Solidaires malgré tout. Situation des bibliothèques et des bibliothécaires à la veille de la guerre. (AB 153.)

Háborús *preventív* intézkedésekről írnak:

M. BEATTIE: County library notes. Book supply to evacuees. (LAR 557: az angol Library Association London and Home Counties Branch által angol használatra kiadott tervezet és előírás kapcsán a könyveknek a kiűrtett vidékekről a befogadó vidékekre való tömeges átszállítása kérdésével foglalkozik.)

M. BEATTIE: County libraries in wartime. (LAR 521: az angol County Library Committee néhány háborús elgondolását ismerteti.)

Les bibliothèques en France et en Grande-Bretagne pendant la guerre (1). (ICI 37: francia könyvtáraknál foganatosított intézkedésekről.)

A. ESDAILE (University and research library notes: LAR 597.) a következő fontosabb angol intézkedésekről ad számot:

a British Museum kézirat- és keleti kézirat- és nyomtatványosztálya több ezer kéziratot és nyomtatványt helyezett biztonságba;

a skót nemzeti könyvtár legértékesebb kézírataival és nyomtatványával járt el hasonlóképpen; kiállítási termeit bezárta;

a Bodleian Library nyitvatartási idejében változtatást eszközölt, személyzete létszámában kénytelen volt csökkentést végrehajtani;

a londoni Victoria and Albert Museum könyvtára újból megnyílt, csökkentett személyzeti létszámmal. Az olvasói helyek számát korlátozta.

L. C.: Les bibliothèques et la guerre. (AB 185: a könyvtáraknál általánosságban teendő elővigyázati intézkedésekről. A legfontosabb 1. az állomány bombabiztos helyen való elhelyezése, 2. bizonyos falak, boltozatok bombabiztos megerősítése, 3. a gyúlékony anyag eltávolítása, 4. óvóhely létesítése és felszerelése a könyvtári személyzet és az olvasóközönség számára.)

Libraries and the war. A survey. (LAR 508: az angol könyvtárakban tett intézkedésekről. Ezek szerint

a British Museum hosszabb szünet után 1939 szeptember 18-án újra megnyitotta olvasótermét. Az olvasók magukkal hozzák a gázmaszkjukat és légítámadás vagy veszély esetén óvóhelyre kell vonulniok;

a londoni egyetemi könyvtár közvetlen felvilágosításokat ad a tájékoztató minisztériumnak;

a londoni egyetemi kollégiumi könyvtár értékesebb könyveit Aberystwyth-be vitték, a többi felhalmozva homokzsákokkal vették körül;

a londoni Science Library 1900 előtti folyóiratait és sorozatait helyezte biztonságba;

a London Library továbbra is nyitvatart. Valószínűnek tartják, hogy teendői rendkívüli módon megszorodnak majd; szó van róla, hogy az admirális és a háborús hivatal vegyék igénybe a könyvtár szolgálatait.)

The Ministry of Information and the public libraries. (LAR 460.)

A háború idején teendő intézkedésekről írnak:

K. BROWN: Libraries in war. (LJ 744: a könyvtár háborús feladatairól elmélkedik. Legfontosabb, hogy a könyvtár mindent megtegyen az olvasó megfelelő tájékozottságának biztosítása érdekében. Fel kell készülni rá, hogy a könyvtárban elsősorban térképeket, újonnan megjelent könyveket és olyan olvasmányokat fog keresni a közönség, amelyekért pénzt nem áldoz.)

W. A. TURNER (Public libraries in wartime: LAR 502.) felveti a kérdést, mit olvas a közönség háború idején? Megállapítja, hogy e pillanatban a „menekülő” irodalom van előtérben, ami alatt főleg a regény és a műszaki irodalom értendő. Minden könyvtárnak vannak állandó olvasói, ezek viszont — megfigyelései szerint — ugyanazt olvassák háború idején, mint békében. Fel kell azonban készülni arra is, hogy a háború nagyszámmal hoz új olvasókat a könyvtárba. — Ismerteti ezután a széles alapokon megszervezett angol háborús könyvtári szolgálatot. Olvasási könnyítéseket tettek az elköltöztetett gyermekek, a katonák és a kórházak esetében. Az elköltöztetett tanárok segítségére nagymértékben számít a társadalom. A katona számára mindenütt szabad a könyvtárhasználat, de ezen felül a könyvtárak a katonaságnak át is adnak könyvanyagot. A könyvtár munkáját a háborús időknek megfelelően kell átalakítani. E tekintetben a legfontosabb tényezők: jó szerzeményezési politika és megbízható katalógus.

A háború következtében előállott helyzetről számolnak be:

Bibliothèques. Espagne. Généralité de Catalogne. (AB 49: a spanyol polgárháborúval kapcsolatos könyvtári helyzet.)

L. KLAIBER: Spanien. (ZBW 152: a spanyol polgárháborúval kapcsolatos helyzet és a nemzeti újjáépítés eseményei könyvtári téren.)

Egyéb háborús vonatkozások:

Dewey classification and war books. (LAR 570: a könyvtáros a Dewey-féle osztályozó rendszerben számokat fog keresni a jelenlegi háborúról szóló

könyvek számára. Az angol Library Association vezetősége felhívja a könyvtárosokat, hogy ne kísérletezzenek egyénileg, hanem küldjék meg a tervezetüket az egyesületnek egy egységes sémára vonatkozólag. A séma kidolgozásánál a következő szempontokra kell ügyelni: 1. takarékoság a számozásban; 2. tartózkodni az alosztások túlságos kidolgozásától; 3. új szempontokra és fejlődési lehetőségekre tekintettel kell lenni.)

A leipzig-i Deutsche Bücherei új háborús gyűjtemény kialakításába kezdett. Az új gyűjtemény a most folyó háború irásanyagát öleli majd fel, a lengyel megszállástól kezdődőleg. A gyűjtemény anyaga alkalmi lapokra és folyóiratokra, német és ellenséges röpcédulákra, falragaszokra, hirdetőmennyekre és egyéb alkalmi nyomtatványokra terjed ki.

2. Milyen irányban haladnak a könyvtárak?

F. REDENBACHER (Tradition und Erneuerung bibliothekarischer Arbeitsformen: ZBW 583.) a német könyvtárosegyesület kongresszusán elhangzott előadásában tradíció és újítás szerepét vizsgálja a könyvtár életében. A könyvtár a tradíció fogalmával szinte összenőtt: kultúrát ugyanis hagyományozódás nélkül elképzelni sem lehet; és mi más a könyvtár, mint intézmény, melynek révén a kultúra a saját hagyományozódása alapjait biztosítja? A tradíciónak ezen alapvető szerepe mellett a könyvtári munka területén az utóbbi évtizedekben szinte mindenütt gyökeres változások mentek végbe és az itt is, ott is elhangzó szenvedélyes viták (mint. pl. a reál-, címszó-, kötet- és cédulakatalógus körül) arra mutatnak, hogy még további változásokra lehetünk elkészülve. Ennek a jelenségnek az okai nem véletlenek. A könyvtári munkaterületek ugyanis bizonyos szempontból gyakorlati-technikai jellegűek, másrészt pedig, szerző szerint, nagy szellemtörténeti változások hatásának is ki vannak téve. Természetes azonban, hogy tradíció és újítás egyensúlyát a könyvtár munkaterületén biztosítani kell. Abba nem mehetünk bele, hogy minden generációval újárendezést hajtsunk végre, mégha ez gyakorlatilag lehetséges volna is. Jól tudjuk, hogy járszalagon mozgunk, mely elmúlt, távoli generációk idejébe vezet vissza.

A. TAUTSCHER (Die Streuung der wissenschaftlichen Bibliotheken: ZBW 546.) német alapokon foglalkozik a tudományos könyvtárügy szervezésének, a könyvtárak hálózatának és együttműködésének problémáival. Leszögezi, hogy a német könyvtárak nagy számából és különféleségéből helytelen dolog lenne arra következtetni, hogy mindez a vak véletlen műve. A könyvtárak száma, rendszere és jelentkezési formája törvényszerű következménye három tényező (életrehívás, szükséglet és szervezés) szerepének. Ha most azt vizsgáljuk, hogy e három tényezőnek milyen szerep jut a jövő kialakítását illetően, a következő megállapításokra juthatunk: Az első tényezőnek a jövő szempontjából már nincs jelentősége (nem úgy, mint pl. a középkorban, amikor kolostori könyvtárak főként könyvkiadói centrumokon keletkeztek). A második tényezőnek, a szükségletnek a tudományos könyvtárak eloszlásának kérdésében természetesen döntő a jelentősége. A harmadik tényező, a szervezés latbavetése által valósítható meg a vezetői elv a tudományos könyvtárak egymásközi viszonyában. Segítségével rendeljük a középnagyságú könyvtárat és a kiskönyvtárat a nagykönyvtár vezetése alá. A nagykönyvtárak ennek folytán átvesznek a kisebb könyvtáraktól olyan feladatokat, amelyeket ezek nem tudnak betölteni (mint pl. a kiskönyvtárak személyzetének nevelése, felvilágosító szolgálatok ellátása, a kiskönyvtárak katalógizálási munkájának egy része). A vezető- és vezetett könyvtár elve gyakorlati megvalósulásának ideális megtestesülése a Gesamtkatalog példája. — Melyek a megoldandó feladatok? Rendezni kell egyetemi könyvtár és intézeti könyvtárak viszonyát oly módon, hogy az utóbbiakat az előbbi vezetése alá rendeljük. Semmiesetre sem könnyű feladat; de hogy lehetséges, mutatja a bonni egyetemi könyvtár példája, mely a helybeli klinikai könyvtárakkal tart fenn szoros együttműködést.

E. HARGREAVES (That the public library is a menace to the state. LAR 71.) azt bizonygatja, hogy a mai nyilvános könyvtár már nem képes megfelelni eredeti hivatásának. Tévedés azt hinni, hogy a könyvtár manapság alkalmas lenne a kultúra előmozdítására. A komoly értékű irodalmat ma már alig olvassák, eltekintve attól, hogy a könyvtáros sem tudja minden esetben megítélni, melyik könyv értékes és melyik nem; végeredményben az olvasó úgy hagyja el a könyvtárat, hogy fogalma sincs az élet valóságairól. A könyvtár képtelen hozzásegíteni az olvasót, hogy az életet a maga teljességében élje. A nyilvános könyvtárak nagy száma nem oldja meg a problémát. Ott van Amerika esete, amelynek talán a legtöbb könyvtára van a világon, népe mégis messze elmarad a legtöbb civilizált állam népe mögött műveltség tekintetében. Mindezek mellett a mai könyvtár veszedelmet is jelent az államra, pl. a pacifista irodalom révén, melynek olvasását megengedi. A könyvtárak saját akaratukból — és nem kényszerítő szükségből — sülyedtek le arról a nívóról, amelyet a múlt század közepén, Viktória királynő idejében képviseltek.

W. P. BLATHER (Mr. Hargreaves and the public library: a defense: LAR 174.) visszautasítja HARGREAVES tételét és érveit. HARGREAVES-nek az a tétele, hogy a könyvtár nem nevel az életre, szerinte egyszerűen megdől a tényeken. Még a társadalom aljának, a betörőnek „szaktudása” is hatalmas fejlődésen ment át, éppen a könyvtárak könyvei révén. Ami azt az érvet illeti, hogy Amerika népe műveletlen, erre megjegyzi, hogy Amerikában alig akad egyén, akinek legalább középiskolai végzettsége ne volna.

S. B. MITCHELL: The public library in the defense of democracy. (LJ 209.)

E. S. LITTLE: The power of books in a democracy. (LJ 441.)

3. A könyvbeszerzés.

[R. D. H. SMITH]: Misleading translations. (LAR 1: különösen a kisebb könyvtáraknak gondjaik vannak a fordítások beszerzésével. A fordítások rendszeren többfélék és megesk, hogy közülük egy sem felel meg (pl. HITLER „Mein Kampf”-jának esete, amelynek francia, angol és amerikai fordításai részben hiányosak, részben nem fedik az eredetit). A megfelelő fordítások is többféle jellegűek; vannak pontos (szószertinti) fordítások és vannak, amelyek kevésbé pontosak, de olvasás szempontjából jobban élvezhetők. Mit tegyünk tehát, amidőn ezek között kisebb könyvtár számára válogatunk? Azt ajánlja, hogy a fordítás mellé feltétlenül szerezzük be az eredeti művet is és egyszerűs mind csatoljunk a fordításhoz egy figyelmeztetést, melyben az olvasó figyelmét felhívjuk az eredeti műre.)

L. S. JAST: Libraries and publishers. (LAR 5: mit tartson a kiadó szem előtt a könyvtár teljessége és nívója szempontjából.)

W. A. MUNFORD: Newspapers and periodicals. The minimum equipment for book selection. (LAR 383: a könyvbeszerzés megkívánja a könyvtárostól, hogy új könyvek iránt állandó érdeklődést tanúsítson. A napilapok kritikai rovataiból csak ritkán kaphat megbízható információt; ezek rendszeren több bosszúságot jelentenek a könyvtáros számára, mint örömet. — Ezután felsorolja azokat az angol napilapokat és folyóiratokat, amelyeket bizalommal használhat fel az angol könyvtáros.)

B. H. LEHMAN: The amenities of book selecting. (LJ 623: hogyan és mit szerezzünk be a könyvtár számára, főleg az amerikai irodalomra és olvasói izlésére való tekintettel.)

R. HOWARTH: The bibliographical basis of book selection. (LAR 416: a könyvek kiválasztásához a nyilvános könyvtárakban külön bibliográfiai összeállításokra van szükség. A cikk megállapításai főképen az angol könyvtárakat érdeklik.)

R. HALE: The acquisitions librarian in a university library. (LJ 734: a washingtoni egyetemi könyvtár szerzeményosztályának egyik tisztviselője beszámoló a munkahelyén tett tapasztalatairól.)

L. C. POWELL: (Problem of rare books in the college and university libraries: LJ 271.) a ritka könyvek beszerzésének problémájával foglalkozik. Annak a kérdésnek, hogy egy könyv ritka-e, eldöntése természetesen nem mindig könnyű. A kollégiumi könyvtár esetében a legjobb megoldás az, ha egy szem állandóan a szerzeményeken van. Az egyetemi könyvtárnál ez nem oldható meg, mert egy szem képtelen figyelemmel kísérni a könyvtárba kerülő könyvek tömegét. Itt jobbnak látja bizonyos alapelvek írásban való leszögezését. Ennek a sémának egy példányát a könyvtár vezetője őrizze, további két példányt a szerzeményezési és katalógusosztály vezetői kapjanak, ezenfelül a két osztály személyzetét is el kell látni megfelelő számú példánnyal. Azt a kérdést, hogy egy könyv ritka-e vagy nem, a szerzeményezések vezetője döntse el. — A cikk szerzője szerint ritka könyv 1. amelyet 1550 előtt nyomtattak, 2. angol könyv, amelyet 1720 előtt nyomtattak, 3. 1660 előtt nyomtatott irodalmi vagy történeti jelentőségű nem-angolnyelvű könyv, 4. ritka könyv eredeti kézírata, 5. 1800 vagy 1810 előtt nyomtatott amerikai könyv, 6. minden 1850 előtt készült kaliforniai és 1880 előtt készült losangelesi nyomtatvány (a cikk írója kaliforniai könyvtáros), 7. kevés példányszámban kiadott könyv, 8. könyv, amelyet a könyvtár több mint 25—50 dollárért vesz meg, vagy, amelyért árverésen 35 dollárnál többet fizet (!). — Foglalkozik a ritka-könyvvjelleg feltüntetésének kérdésével (milyen jelzést, pecsétet vagy perforációt kapjanak). A ritka könyv legideálisabb őrzőhelyének a külön helyiséget tartja, külön személyzettel.

A. C. ÖTÜREN (Türkei: ZBW 323.) a török kötelespéldánytörvényt ismerteti, melynek értelmében a török nyomda egy-egy nyomdatermékből öt példányt köteles leadni, mégpedig a következő helyekre: 1. a tervezett nemzeti könyvtár céljaira, 2. az ankarai nyilvános könyvtárnak, 3. az istambuli egyetemi könyvtárnak, 4. az istambuli nyilvános könyvtárnak, 5. az izmiri egyetemi könyvtárnak. — A Törökországban régészeti ásatást végző külföldiek publikációjukból hat példányt kötelesek a török kultuszminisztérium rendelkezésére bocsátani. Ezeket a példányokat szintén könyvtárak között osztják szét.

4. Katalogizálás.

W. BAUHUIS: Einheitssystem und Zentralkatalogisierung. (ZBW 121.)

B. RANG: Zur Frage der Systematik und der Neuordnung der systematischen Kataloge. (Bü 297: a népkönyvtári szisztematikus katalógus és a központi szisztematikus katalógus felállításánál követendő szempontok.)

E. T. JERNIGAN: Authority files and official catalogs. (LJ 23.)

N. R. HARLOW: The facsimile card catalog. (LJ 251: a 35 mm-es fotografikus hasonmás térhódításával új lehetőségek nyílnak meg a cédulakatalógus kifejezőerejének növelésére. A hasonmásnak különösen a történeti atlaszok katalogizálásában van jelentősége. A cédulakatalógus egyik oldalára a címleírás kerül, a másikra pedig a címleírás tárgyát képező könyv fényképe, mely a könyvről tartalmilag is tájékoztat (pl. leolvasható róla, milyen földrajzi vagy történeti érát ölel fel a szóbanforgó térkép), sőt a térkép állapotáról is felvilágosít. Ennek az újításnak bevezetése a könyvtárakban szerinte nagyban megkönnyítené a könyvtáros és közönség munkáját.)

G. O. KELLEY: The library catalog for whom? (LJ 640.)

Fiches de catalogues pour les livres chinois. (FDC 53: a peipingi kínai nemzeti könyvtárban nemzeti bibliográfia céljaira nyomtatott cédulakatalógus készül 1936 januárja óta. A katalógusba egyelőre csak az 1912 januárja óta megjelent könyveket dolgozzák be. A cikk ismerteti a kínai katalógusszabályzat alapelveit és az előállítási költségeket.)

Untersuchungen über den Stand der Transkriptions-Schemata. Vorschläge zur Transkription der cyrillischen Schriften. (FDC 9: E. DAMIANI-nak a nemzetközi dokumentációs kongresszus ülésén Londonban 1938-ban tartott előadását ismerteti. DAMIANI kifejti, hogy a cyrill írásnak latin írásba való áttételét már megoldották gyakorlatilag egyetlen egy államban: Jugoszláviában, ahol a lakosság egy része ezt a nyelvet cyrill betűkkel, más része latin írással írja. Az átírás a nyelvtudományi követelményeknek megfelelően történik. A személynevekkel a könyvtárnak annyiban van baja, hogy a szláv szerzőnevet rendszeresen már a fordító átírja és aszerint teszi ezt, amilyen nyelvre fordít. Mivel a könyvtárnak a címet változatlanul kell átvennie, a szerzőnév írásmódján sem változtathat. Mérlegelni kellene azonban, hogy a könyvtárak a katalogizálásnál a szerzőnévnek a könyvről leírt formája mellé ne tegyék-e oda a szerzőnevet úgy, ahogy az a még megállapítandó átírási szabályok szerint írandó le.)

5. Szakozás, decimálás.

J. L. HOBBS: (The Bliss classification: LAR 60.) az öt évvel ezelőtt kidolgozott Bliss-féle osztályozási rendszerre hívja fel a figyelmet. Ez a rendszer annakidején nem keltett különösebb figyelmet, jöllehet a ma alkalmazott különféle rendszerekkel szemben határozott előnyei is vannak: szerinte például nem szenved az egyébként monumentális DEWEY-féle tizedes osztályozásnak abban a hibájában, hogy a tudományt elválasztja a filozófiától, a szociológiát a történelemtől és a nyelvet az irodalomtól; nem is annyira szintetikus és relatív jellegű, mint RANGANATHAN „Colon classification“-je; a Library of Congress rendszerét viszont kölcsönzési rendszerű nyilvános könyvtárak számára át kellene alakítani. Ezután részletesen ismerteti és magyarázza a BLISS-féle osztályozási rendszert. Megemlíti, hogy gyakorlatilag eddig még csak egyetlen egy helyen alkalmazták — a Brindlington School Libraryban —, itt viszont teljes megelégedésre szolgál.

C. B. FREEMAN: Bliss classification. (LAR 196: elvi és tárgyi észrevételek a BLISS-féle osztályozási rendszerhez és a fent ismertetett cikkhez.)

6. Könyvkölcsönzés.

R. JOERDEN (Die Freihand in der Grossstadt, ihre Werbekraft und Reichweite bei Erwachsenen: Bü 441.) a német szabadválogató kölcsönzési eljárást ismerteti. Ennek tudvalevőleg az a lényege, hogy az olvasót a könyv-állványhoz engedve alkalmat ad arra, hogy a maga számára kikölcsönzendő művet a könyvek között válogatva saját maga válassza ki magának. Az eljárás kezdi beváltani a hozzáfűzött reményeket és SCHRIEWERNEK azt a jóslatát, (*Die Deutsche Volksbücherei. Jena, 1939.*), hogy ez lesz a német népkönyvtári kölcsönzés jövőbeni formája. Azt a kérdést, hogy a szabadválogatás vagy a megkötött kölcsönzés vonz-e nagyobb tömegeket, illetőleg, hogy hogyan viszonylanak ezek a rendszerek egymáshoz a népességre tett hatásuk tekintetében, ma még eldönteni nem lehet, jelenleg nem lévén még németbirodalmi helység, melyben a szabadválogatást teljesen keresztülvitték volna. Hamburgban azonban számszerűleg is megmutatkozott már a szabadválogatás előnyös hatása.

W. SALEWSKI: Die Freihand-Jugendbücherei in der Grossstadt. (Bü 423: a szabadválogató kölcsönzési rendszer könyvtáros, olvasó és könyv közötti kapcsolatot létesít és legjobban egyengeti az útját annak a nemzetiszocialista elgondolásnak, mely a könyvtár és a nép között benső közösséget kíván létrehozni. Az ifjúsági szabadválogatás a felnőttek számára kidolgozandó terv előfokának tekinthető. Az ifjúsági szabadválogató rendszerű könyvtár fekvésének, berendezésének, állományának, katalógusának és a könyvek kötésének kérdéseire is kitér.)

L. JESSEN: Leserwünsche in der Jugendbücherei. (Bü 220: pszichológiai alapon vizsgálja a gyermek és az ifjú olvasói érdeklődésének körét. Felveti az olvasás irányításának kérdését.)

7. Olvasótermi használat.

W. RUMPF (Zur Lesesaalfrage: Bü 370.) a modern olvasóterem kézikönyv-anyagának összeállításával foglalkozik, különös tekintettel a nemzeti-szocializmusra. Szerinte az olvasóterem feladatának értelmezését illetően két, meglehetősen végtelen felfogás valósult meg az utóbbi évek gyakorlatában: az egyik az olvasóterem anyagának teljes megmerevedését eredményezte, a másik viszont az ellenkező végletbe esett és az olvasótermet oktató-kutató teremhez vagy propaganda-intézményhez tette hasonlónvá. Az elsőrt a tudomány világát kell felelőssé tenni, mely önmagába gubózdva lassan elvonatkozott és megakadályozta újabb kutatóterületek felvételét; a másodikért pedig egy bizonyos, csak a jövőre beállított szemléletet, mely a tradíció jelentőségét teljesen félreismerő és azt félre is tevő radikalizmusnak adott teret. Mindkét irányzat túllőtt a célon. A középutat, szerző szerint, annak az elvnek gyakorlati keresztülvitele jelenti, mely szerint a kézikönyvtár anyagának az információ, a kutatás (Studium) és a politikai nézetnevelés (politische Willensbildung) írásanyagát egyformán fel kell ölelnie. R. úgy látja, hogy ebből a szempontból a nemzetiszocialista rendszer még sok tekintetben megoldatlan feladatok előtt áll. — Közlelebről tekintve az olvasóterem kérdését, azt hiszi, hogy ez a kérdés sok tekintetben érintkezik a katalógusával. E tekintetben is tradíció és újítás egyensúlyát kívánja megvalósítva látni. — A kézikönyvtár berendezését illetően nem osztja Kossow felfogását, aki a látogatóból indul ki és azt kívánja, hogy ennek mentalitására erősebb tekintet vettesék. Szerző felveti a kérdést, vajjon ezek a látogatók valóban egyszerű „olvasók”-e csupán? Nem kutatók-e inkább, akik a kézikönyvtárat azért használják, mert komoly tanulmányokat kívánnak folytatni, otthon nem lévén meg ehhez a kellő felszereltségük? Szerinte a tudományos könyveket semmiesetre sem vethetjük ki az állományból, ha nem akarunk egy egész réteget kirekeszteni az olvasásból. De ellentmond Kossownak a könyvek csoportosítása tekintetében is. Kossow a hagyományos tudományfelosztást teljességgel elveti és új csoportokat kreál. R. szerint erre nincs szükség; szűk értelemben vett néhány diszciplínától természetesen el lehet tekinteni, azonban a meggyökeresedett átfogó fogalmak (mint pl. „történet”) megmaradását szükségesnek tartja. — Külön figyelem fordítandó szerinte a regények és elbeszélések összeválogatására; a követendő alapelv itt az legyen, hogy ezek elvileg a kölcsönzés keretébe tartoznak s közülük csak az kaphat helyet az olvasóteremben, amely a politikai nevelés szempontjából is jelentőséggel bír. — Mekkora legyen a kézikönyvtár állománya? R. szerint általánosságban 1200—1500 könyvnél többre nincs szükség, — természetesen nem nagyvárosi nyilvános könyvtárakról van szó. — Könyvtárral szemben fel szokták vetni követelményként, hogy olvasótermének kézikönyvtárról betűrendes értékrendben is tájékoztasson. R. szerint erre nincs szükség, hiszen ami nem jelentős, amúgy sem kerülhet be ebbe az állományba.

M. N. BARTON: The general reference department. Its function in a highly departmentalized public library. (LJ 269.)

K. BROWN: A guide to the reference collections of the New York Public Library. (BNy 53, 365, 459, 573, 947: az olvasóterem állományának ismertetése szakok szerint. Az előző négy évfolyamban közölt cikksorozat folytatása.)

E. A. HENRY: Judging reference service. (LJ 358: amit az olvasótermi használat követel a könyvtártól.)

L. JESSEN: Leserwünsche in der Jugendbücherei. (Bü 220.)

A professional reading room. (LJ 27: a Portland Library bevezette a könyvtári személyzet külön olvasótermét, melyben a hivatással összefüggő

irodalmat (könyveket és folyóiratokat) állították fel. Ilymódon lehetővé vált, hogy az az irodalom, melynek összehordása másutt temérdek gondot okoz és időt rabol, itt állandóan egyhelyütt áll rendelkezésre. A „hivatások olvasótermének“ bevezetését minden könyvtárnak melegen ajánlja.)

8. Felvilágosító szolgálat, dokumentáció.

S. DAHL (Bibliotheken und Dokumentation: FDC 55.) a XV. nemzetközi dokumentációs kongresszuson elhangzott előadásában a dokumentáció könyvtári vonatkozásaival foglalkozik. A dokumentációs mozgalmat lényegében úgy tekinti, mint kísérletet arra, hogy az emberi tudás által felhalmozott ismerettömegben rendet teremtsünk. Hogy erre szükség van, vita tárgyát sem képezheti: a leírt ismeretek — különösen a tudományos folyóiratok révén — oly hatalmas tömegekben jelentkeznek, hogy a szakembert egyszerűen az anyagban való elmerüléssel fenyegetik. Egyedül a világ technikai folyóiratainak száma mintegy 15.000-re tehető: elérkeztünk tehát ahhoz a ponthoz, hogy fontolóra vegyük, hogyan teremtsünk rendet a káoszban. A szakemberek egy jelentős része a dokumentációt a könyvtár feladatának tekinti, igaz, hogy viszont a könyvtáraknál meg egy bizonyos húzóerő és észlelhető minden dokumentációs megmozdulással szemben. A dokumentáció fogalmának eddigi körülírásait általában homályosnak tartják és emellett még egyéb kifogásokat is emelnek. Szívesen lemondának arról a — szinte mondhatni — szektárius fanatizmusról is, mely a dokumentáció egyes képviselőit áthatja és amely rendszerint utópisztikus célok kergetésében nyilvánul meg. Vannak — és igen nagy számmal vannak —, akik azt nézik rossz szemmel, hogy a mozgalom annyira együtthalad a decimális osztályozórendszerrel (melyről köztudomásúlag szintén megoszlanak a vélemények). Hogyan lehetne mindezeket a véleményeket összeegyeztetni? Van-e mód összefogásra? És mit tegyünk ennek érdekében? Mindenekelőtt le kell mondani a fellengzős tervekről (e ponton emlékezett a világbibliográfiai tervek sorsára): a dokumentáció keresztülvitele amúgy is költséges dolog, legalább utópiákra ne költünk. Ne törekedjünk arra sem, hogy mindent válogatás nélkül felhalmozzunk. GODET-val figyelmeztet rá, hogy nem arról van szó, hogy az anyagot előre „megrágjuk“ a kutatónak, mert ezzel megfosztanók a tudományos munkát az inspiráció lehetőségétől, ami éppen az anyag sajátkezü összegyűjtéséből adódik. A könyvtár jól tudja, mivel tartozik a tudománynak. Át kell vinni a köztudatba, hogy egy állam dokumentációs központja nemzeti könyvtárból és vezető szakkönyvtáraiból áll.

E. MATHYS ugyancsak a XV. nemzetközi dokumentációs kongresszuson elhangzott felszólalásában (FDC 104.) felel DAHL-nak: dokumentalisták fanatizmusáról szerinte nem indokolt beszélni, ezt GODET és BURCKHARDT is bizonyíthatják. A decimális osztályozást véleménye szerint csak azok támadják, akik nem ismerik.

J. ANSTEINSSON (Wissenschaft und Forschung. Dokumentation und Bibliothek: ZBW 37.) a könyvtárat a dokumentáció szempontjából nézi. A főnehézséget abban látja, hogy a dokumentáció feladatköréről nincsen tiszta képünk. Vannak például, akik szerint minden könyvtárnak abban a helyzetben kellene lennie, hogy pl. a Holt Tenger sótartalmáról felvilágosítást adhasson. Az ilyen és ehhez hasonló tudnivalók száma milliókra rúg, ezek azonban csak a vonatkozó irodalmak szisztematikus átdolgozása révén kerülnek napfényre. A dokumentációs állomás feladata az lenne, hogy élesen, világosan körülhatárolt kutatócélok számára gyűjtson adatokat. Ezzel nem ártja bele magát a tudományos bűvárkodás dolgába. Hogy a könyvtárat milyen mértékben sikerül majd ennek a munkának megnyerni, azt majd a jövő fogja eldönteni. Vannak — különösen a dokumentalisták között —, akik pesszimiztikusan néznek a jövő elé, azt állítják, hogy a könyvtárak még jelenleg is csak az irodalom gyűjtésével és megőrzésével törődnek s ennek folytán nem egyebek, mint elmúlt idők elmúlt gondolatainak temetői.

Főleg ezek gondolnak külön, a könyvtártól független dokumentációs központok felállítására.

C. WALTHER (Aufgaben der Bibliotheken im Rahmen der Dokumentation: FDC 110.) ugyancsak a XV. nemzetközi dokumentációs kongresszuson tartott előadásában azzal a kérdéssel foglalkozik, mit tettek eddig és mit tehetnek ezután a nyilvános könyvtárak a dokumentáció munkájának előmozdítása érdekében? Hangsúlyozza a könyvtári együttműködés nagy fontosságát a gyűjtés, mindenekelött a folyóiratok gyűjtése tekintetében. Emellett minden könyvtárnak legyen saját külön gyűjtőterülete is. Felsorolja a legfontosabb megoldandó könyvtári és könyvtárközi feladatokat.

M. GODET: Bibliothèques et documentation (FDC 67.) című, a dokumentáció lényegével és könyvtári vonatkozásaival foglalkozó tanulmányát a múlt évi folyóiratszemplében ismertette GRONOVSKY IVÁN. (MKSzle 1939. 330.)

Az 1938. évi oxfordi (XIV. nemzetközi) kongresszusról a következő közlemények tájékoztatnak:

F. PRINZHORN: Tagung des Internationalen Verbandes für Dokumentation 21—25. Sept. 1938 in Oxford und Sitzung des ISA-Komitees 46 Dokumentation 26. Sept. 1938 in London. (ZBW 184.)

H. L.: Documentation. 14e conférence internationale Oxford, 21—26 Septembre 1938. (AB 61.)

XVth conference of the International Federation for Documentation. (FDC 5.)

(A kongresszuson 350 szakember vett részt; a résztvevőknek kb. fele angol nemzetiségű volt. Főként a következő kérdések fogtak szőnyegen: A bibliográfia helyzete az egyes államokban. Technikai segédeszközök (a dokumentumok fotografálása; mikrofilm; e tárgyban húsz előadás hangzott el). Tizedes osztályozási rendszer és dokumentáció.)

Az 1939. évi zürichi (XV. nemzetközi) kongresszusról számolnak be:

XVIème conférence internationale... (FDC 68.)

XVIème conférence de la Fédération Internationale de Documentation. (FDC 84.)

XV. Internationale Konferenz der Internationalen Vereinigung für Dokumentation. (FDC 101.)

(A kongresszus főként a könyvtárosok és a dokumentalisták együttműködésének kérdéseit vitatta meg. Az a vélemény alakult ki, hogy a dokumentalisták és könyvtárosok munkakörét nem lehet élesen elkülöníteni egymástól. Az együttműködés kérdéseinek egy részét kidolgozás végett könyvtárosoknak adják ki; erre vonatkozólag a kongresszus határozatot is hozott.)

W. ASHWORTH: The information officer in the university library. (LAR 583: tévedésnek minősíti azt a felfogást, amely szerint referencemunka és felvilágosítószolgálat egyet jelentenek. A két munkakör hasonló alapokon nyugszik, de korántsem azonos egymással. Felsorolja a követelményeket, amelyeknek az egyetemi könyvtár információs tisztviselőjének meg kell felelnie.)

M. BOOTON (The readers' adviser and personal adjustment: LJ 306.) a felvilágosítószolgálat megszervezésénél és üzemben tartásánál szem előtt tartandó szempontokról ír. Annak jellemzésére, hogy a felvilágosítószolgálatnak milyen igényeket kell kielégítenie, felsorol néhány kérdést, mellyel az amerikai olvasó az amerikai könyvtárba jön. Egy anya ezt kérdi: „Hogyan tudnám serdülő gyermekeimet tovább is irányítani?” Egy üzletember: „Az eladásnál túlsokat beszéltek. Hogyan szokhatnék le erről?” Egy fiatal nő: „Sok könyvet viszek haza, emiatt otthon haragszanak rám. Bolondnak neveznek. Igaz ez?” Ilyen panaszok napirenden vannak: „Nem értem magamat.” „Nem tudom kifejezni magam.” „Képtelen vagyok másokat megérteni. Ezekre megfeleni, mégpedig úgy, hogy a közönség is meg legyen elégedve a felelettel, nem könnyű feladat.

W. PFEIFFER: Aktualität und Aktivität in der Volksbücherei. (Bü 428.)

9. A könyvtár propagandája.

S. W. SMITH: Propaganda and the library. (LJ 13: a könyvtárnak tisztában kell lennie a saját helyzetével, saját magát úgy kell felfognia, mint a közösség egy tagját, a szociális struktúra részét. A propaganda fontos, de tudnunk kell, hogy nem minden körülmények között érvényesíthető könnyen. A legfontosabb, hogy megfelelő talaja legyen az emberekben.)

W. HOYER: Die Durchdringung der Grossstadt durch die Bücherei. (Bü 137: Lipcse példáján statisztikákkal kísért megfigyeléseket közöl arról, hogy a könyvtárnak a városban meddig terjed az „élettere“, milyen területen van „beterelő“ hatása.)

H. BANKEN: Werbemassnahmen in einer kleinstädtischen Volksbücherei. (Bü 96.)

C. F. A. MARMOY: The problem of „collected papers“. (LAR 425: régi szokás, hogy a tudományos intézetek tagjaik különböző helyeken és időben megjelent munkálatait időközönként kötetben teszik közzé. Ennek a szokásnak különösen Franciaországban és Hollandiában van nagy divata. Hogyan lehetne ezeket az összegyűjtött írásokat használhatóbbá tenni a könyvtárban? Az amerikai orvoskönyvtári szövetség megvizsgálta a problémát s az általa javasolt megoldásokat ismerteti a cikk.)

A. E. BOSTWICK: Listening in. (LJ 185: a rádióról, mint a könyvtári propaganda eszközéről.)

A. I. BRYAN: The psychology of the reader. (LJ 7: hogy az olvasó habitusáról és érdeklődési köréről pontosabb értesülései legyenek, a könyvtáros nem nélkülözheti a lélektani kutatások eredményeit sem.)

A. I. BRYAN: Can be there a science of bibliotherapy? (LJ 773.)

J. D. SQUIRES: Credulity or skepticism: the problem of propaganda today. (LJ 628.)

A. I. BRYAN: Personality adjustment through reading. (LJ. 573.)

10. A könyvtárak együttműködése.

K. J. HARTMANN (Das Problem der Institutionsbibliotheken: ZBW 17.) az egyetemi könyvtárak és egyetemi intézeti könyvtárak együttműködésének kérdésével foglalkozik. Az 1936. évi drezdai könyvtárakongresszuson LEYH már rámutatott az e téren uralkodó vizás állapotokra: beigazolódtott, hogy egyes kérdések — mint például az állományok összkatalógizálása, a beszerzés központosítása — lényegesen másképpen festenek a gyakorlatban, mint szóval elmondva. (A cikkíró göttingai tapasztalatok alapján beszél.) Szerinte lassanként lejár az ideje annak, amikor az egyetemi könyvtár a tudományos irodalom gyűjtése tekintetében vezető helyet foglalt el az intézeti könyvtárakkal szemben. Az egyetemi könyvtárnak ez a vezetőszerpe felmorzsolódik a kívánat és eszköz közötti állandó küzdelemben; az ideális teljességtől mindjobban távolodnia kell, tehát abszolút növekedése folytán egyre hiányosabbá lesz. Egyetemi könyvtár és intézeti könyvtár együttműködése tekintetében két felfogás uralkodik: Az egyik a két könyvtár típus teljes elkülönítését kívánja; ennél a felfogásnál azért nem érdemes időzni, mert ez teljességgel megoldhatatlan pénzkérdést jelent. A másik felfogás az egyetemi könyvtár primátusát vallja. Nagy baj, hogy ezt a kérdést eddig a konkurrenca szempontjából nézték, holott ez a szempont nem szolgáltat alapot a probléma megoldásához. A szemináriumi szakkönyvtárban benne van a teljesség princípiumának magva; nem is tapasztaljuk, hogy a szakintézet igazgatója annyira törné a fejét ezen, mint mi, központi intézetiek. Szükséges, hogy az intézetek problémáját az egyetemi könyvtáraktól függetlenül vizsgáljuk meg. A szakintézetek könyvtárai különböző jellegűek és így más és más elbírálást igényelnek. Végre tisztáznunk kell, van-e szükség az egyetemi könyvtárak mellett független szakkönyvtárakra is s ha igen, milyen feladatok várnak a jövőben az egyetemi könyvtárakra?

E. J. REECE: College and university library news, 1938—1939. (LJ 973: az amerikai egyetemi és kollégiumi könyvtárügy alakulása a hírlap- és folyóiratirodalom tükrében.)

H. KRUSE: Die deutschen Bibliotheken in der volksdeutschen Arbeit. (ZBW 573.)

Der Fachnormenausschuss fuer Bibliotheks-, Buch- und Zeitschriftenwesen im Jahre 1938. Stand seiner nationalen und internationalen Arbeiten. (FDC 51: KRÜSS professzor, a berlini Preussische Staatsbibliothek vezérigazgatójának elnöklete alatt álló szervezet évi jelentése.)

[R. D. H. SMITH]: Library publications. (LAR 55: az angol Association of Assistant Librarians Section elhatározta, hogy ezentúl tervszerűen gyűjti a világ összes könyvtári kiadványait.)

L. F. SHORTESS: Cooperation between public and school libraries. (LJ 45: együttműködést ajánl nyilvános könyvtár és iskolai (intézeti) könyvtár között olyan értelemben, hogy az utóbbi mintegy *branch*-a legyen az előbbinek.)

A. B. BERTHOLD: Union catalogues and documentation. (FDC C1: az amerikai egyesített katalógusokról. Amerikában 46 egyesített katalógus van, ebből 1 nemzeti jellegű, 22 lokális és regionális jellegű, a további 23 tárgyi szempontú. Számuk egyre emelkedik: 1900 és 1930 között 8-at létesítettek, 1931 és 1935 között 14-et, 1936 óta már 36-ot.)

E. DE BONDELI: A New York union catalog. (LJ 386.)

Library hospitality. (LAR 257: más városok könyvtárolvasóit vendégül látó könyvtárakról.)

11. Fényképezés és mikrofilm.

H. H. FUSSLER: Library photography. (Állandó rovat a LJ-ben: újabb fotografikus eljárások, készülékek és anyagok ismertetése.)

Az 1938. évi oxfordi (XIV. nemzetközi) és 1939. évi zürichi (XV. nemzetközi) kongresszusokon több előadásban foglalkoztak fotografikus eljárásokkal (különös tekintettel a dokumentumok fényképezésére) és a mikrofilmmel. Az utóbbival kapcsolatban szóbajöttek technikai és anyagi kérdések, a mechanizáció és üzemelés kérdése és a mikrofotográfia ügyének állása az egyes államokban. Az elhangzott előadások szövegét közli a FDC 5. és C81. A legjelentősebbek:

Discussions of the 14th conference of the International Federation for Documentation. (FDC 5: W. SCHÜRMEYER bejelenti, hogy a mikrofilmet Németországban két célra kívánják használni: 1. kölcsönzéshez, 2. az állományok kiegészítésére (az utóbbira akkor, ha a könyv nem szerezhető be, vagy csak igen magas áron).)

L. BENDIKSON: Microfilms, as the first step in documentary photography. (FDC 23.)

R. C. BINKLEY: Techniques and policies of documentary reproduction. (FDC 12.)

K. D. METCALF: The preservation and service of textual film. (FDC 36: az U. S. A.-ban tett tapasztalatok alapján: a mikrofilm könyvtári megőrzésének célszerű módjáról.)

J. H. STOKES: Documentary recording by photography. (FDC 35.)

W. SCHÜRMEYER (Die Fortschritte der Filmfotokopie: FDC 27.) előadásában a mikrofotográfia hasznáról, előnyeiről és alkalmazásáról szolt. Ennek az eljárásnak az előnyei a régebbi eredeti nagyságú fotosztatikus eljárással szemben hamar megmutatkoztak és ma már felismerték jelentőségét. Az új eljárásnak elsősorban a történettudomány fogja hasznát venni, amely számára ez azt jelenti, hogy nincs többé használhatatlan gyűjteményanyag. Ezután a németek vállalkozásairól számol be. Kiemelendő a berlini

Reichsstelle für Sippenforschung nagyarányú vállalkozása, amely minden külön épületben elhelyezett német egyházi irományt ennek az eljárásnak vet alá. Mivel az irományok a XIX. század közepéig úgyszólván egyedül képviselik a német családtörténeti adatanyagot, ezt az eljárást alapul tekintik a német nép nagy családfájának kidolgozásához. Ot-hat felvevőgép állandóan működésben van; ahová szükséges, autókba beépített felvevő-készülékeket is küldenek. A filmfotokópiának a kölcsönzési szolgálatban való kipróbálása most folyik; ha beválik, használatukat általánosítják.

W. SCHÜRMEYER (Der Stand der Photomikrographie in Deutschland: FDC c81.) ismerteti a mikrofotográfia jelenlegi állását Németországban és vázolja jövőbeni feladatait. A mikrofilmek sokáig nem lehetett bevezetni, mert nem volt hozzá megfelelő olvasógép. A német ZEISS-IKONNAK sikerült megfelelő gépeket kigyártania s most már megnyílt a nagyobb arányú alkalmazás lehetősége. Egyelőre 25 könyvtárat szándékoznak felszerelni felvevő-masínával, 200-at pedig olvasógéppel. A képek előhívását központilag fogják lebonyolítani. A rendelést felvevő könyvtár pecséttel ellátott kéréslapját ráfotografálják a kisfilmre, úgyhogy szabad szemmel is kivehető legyen. A filmszalagot a felvett képekkel posta útján az előhívó központba küldik. Itt a gyorsan lebonyolított előhívás után a filmszalagot az egyes rendelések szerint szétvágják és azonnal a rendelőkhez expedíálják.

P. POINDRON: Le microfilm en France. (FDC c83.)

E. LEROY: Le développement du microfilm en France (FDC 48.)

B. S. PAGE: The organisation of microphotography in Great Britain. (FDC 47.)

M. L. RANEY: American trends in textual reproduction. (FDC c75.)

Notiziario estero. Francia. Sviluppo dei microfilms di manoscritti. (ABI 609.)

A párizsi Bibliothèque Nationale-t 1937-ben mikrofilm-felvevőkészülékkel szerelték fel. Ezt a készüléket most nagyformátumú felvételek céljaira is használhatóvá teszik. A készülék évi produkciója kisfilmen több mint 20.000 felvétel. A rendelések jórésze Amerikából jön. A kisfilmnek a könyvtárban való alkalmazása kérdésének tanulmányozására Franciaországban 1938 decemberében minisztériumi bizottságot küldtek ki.

12. Könyvkötés, restaurálás.

R. BRUN: Guide de l'amateur de reliures anciennes. (BB 6, 193, 303: régi kötések részletes leírásai.)

C. T. LAMACRAFT: Early bookbindings from a coptic monastery. (L 214: VII—VIII. századi kopt kötésekéről, fényképekkel és illusztrációkkal.)

C. NODIER: De la reliure en France au dix-neuvième siècle. (BB 241.)

J. B. CLEMENTS: Armorial bookstamps and their owners. (L 121.)

A. GALLO: L'Istituto di Patologia del Libro. Relazione del Direttore a S. E. il Ministro dell' Educazione Nazionale.) (ABI 318: Az új olasz intézményben folyó palaeográfiai, restaurálási és más hasonló munkálatokat ismerteti; az épület, a múzeum és a laboratórium ismertetésével.)

Bookbinding news. (A LJ állandó kötéstechikai rovata.) Fontosabb cikkei:

W. R. THURMAN: Preserving special material. (LJ 80, 120: zenei dokumentumok, újságok, térképek és fényképek kötésének speciális módjai.)

A. L. GRAHAM: Good binding — a good investment. (LJ 916.)

A színes „Fiberglas“ kötésekéről szól a BNy cikke: Books bound in glass. (BNy 739.)

SUPKA ERVIN.

(Folytatjuk.)